

EUROPolitika Dergisi

PANEL

Girne - KKTC

"TÜRKİYE'NİN KIBRIS'TA YENİ POLİTİKASI
VE KÜRESEL BÖLGESEL DENGELER"

Daryal BATIBAY
Emekli Büyükelçi

youtube.com/c/EUROPolitikaNews

f / europolitikacom

iletisim@europolitika.com

Daryal BATIBAY
Emekli Büyükelçi

Kıbrıs sorununda çözüm arayışlarının yeniden kilitlendiği bir dönemde olduğumuzu belirterek sözlerine başlayan Batıbay, bir tarafta Rum tarafı varken bir tarafta da Türk tarafın iki devlet formülüyle ortaya çıktığı bu kilitlenmenin nedenini 1963'te başlayan Kıbrıs hükümetinden ayrılması ya da atılması olarak başlayan siyasi eşitsizliğin zaman içerisinde Türk tarafının aleyhinde güçlenmesinde gördüğünü belirtti. Batıbay konuşmasına devamla aşağıdaki ifadelerde bulundu:

"Burada iki önemli aşama var bu siyasi eşitsizlikte, hukuki eşitsizlik var, öyle diyor kararlar, "equal footing" müzakere diyor ama bir siyasi eşitsizlik var, bir tarafta Kıbrıs hüküme-

ti olarak tanınan Kıbrıs Rum tarafı var, bir tarafta da Türk toplumu var. Kıbrıs Rum tarafının Kıbrıs adına 2004 yılında AB'ne girişi siyasi eşitsizliği artıran bir gelişme oldu. Bir de 2016'dan bu yana Türkiye'nin gerek ABD gerek ise AB, yani Batı, ile olan ilişkilerinde artan sorunlar, bir yandan da Doğu Akdeniz ve bölgedeki artan yalnızlığı ve Rum tarafına geniş bir hareket alanı sağlamasıyla bu siyasi eşitsizlik iyice arttı. Bunun sonucu ne oldu, geldiğimiz noktada bence 1977-79 antlaşmalarından bu yana 40 kusur yıldır üzerinde konuşulan, tartışılan, iki bölgeyi iki toplumlu federasyon tezini artık Rum tarafı terk etmiş görünüyor.

Bunu da 41 yıl diplomatlık yapmış biri olarak, Rum hükümetine danışmanlık yapanların, diplomatların, ay-

nen de bunu tavsiye etmelerini gayet anlayışla karşılıyorum. Çünkü giderek eli güçlenen bir Rum tarafı var, bir AB üyesi olarak, diğer yanda da izolasyonlar altında tanınmamış bir Türk toplumu. Ve gerek bölgede, gerek Batı ile olan ilişkileri giderek bozulan bir Türkiye var. Dolayısıyla öyle federasyonun gerektirdiği uzlaşmaları ya da tavizleri vermek yerine Kıbrıs sorununu Türk tarafı ile Batı arasında bir soruna dönüştürmek, yani adadaki iki toplum arasındaki bir sorundan, Türk tarafının Batı ile olan bir sorunu olarak dönüştürmek için elverişli bir zemin oluştuğunu söylerim. Eminim ki onlar da zaman lehimize işliyor, bunun için bir acele etmemize gerek yok diye söylüyorlardır.

Aynen de Rum tarafı böyle davranıyor. Dikkat ederseniz Kıbrıs sorununu Türkiye ile Batı arasındaki bir uyumsuzluğa dönüştürüyor. Ve bunda da gerçekçi olalım, oldukça mesafe aldığı ortada. Dolayısıyla mevcut statüko altında AB üyesi Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınan bir Rum tarafı var. Bu statüko Rum tarafının lehinedir, o kadar açık. Ve, Rum tarafı zamanın lehine işlediğini düşündüğü bu statükoyu sürdürüyor. Haksız da değildir, yani objektif olarak bakarsak.

Türk tarafı açısından ise bu statüko Türk tarafının aleyhinedir. Dolayısıyla biz zaman içerisinde nasıl bu statükoyu Türk tarafı olarak lehimize çeviririz diye çalıştık. Nasıl çalıştık, genel bir çözüm arayarak. Federasyon temelinde bir çözüm bulmaya

çalıştık. Kıbrıs Türk toplumu Annan planını Türkiye'nin de desteğiyle üçte iki çoğunlukla kabul etti ama olmadı. İsviçre'de bu federasyon modeli için bir sürü özveride bulundu, uzlaşlar yaptı. Ne yaptı Rum tarafı, masayı terk etti gitti. Dolayısıyla eğer federasyon, yani genel bir çözüm ile Kıbrıs'ta statükoyu değiştiremiyorsak, statükoyu acaba Türk tarafı olarak tek taraflı davranışlarla değiştirebilir miyiz değiştiremez miyiz bunu düşünmeliyiz. Çünkü anlaşarak yapamıyoruz bu statüko değişikliğini. O zaman ne yapabilirizi düşünmemiz gerekir kanısındayım. Ve bunu da İsviçre'deki müzakere sürecinin kopmasından beri bu görüşleri çeşitli vesilelerle dile getiriyorum.

Tek taraflı yapılabilecek seçeneklerin iki ayağı var. Biri adada yapılabilecek, tek taraflı kararlarla atılacak adımlar var. Bir de uluslararası topluma dönük olarak yapılabilecek şeyler var. Adada ne yapılabilir konusunda üç hususu söyledik. Temmuz 2017'den beri nereye gitsem durmadan bunu konuşuyorum ben. Birincisi Taşınmaz Mal Komisyonu'nu etkin çalıştıralım. Taşınmaz Mal Komisyonu büyük bir fırsat verdi Türk tarafına. Ne için, adanın kuzeyinde, yani bugünkü KKTC topraklarında yaklaşık %74'ü Rum malı olan mülklerin Türkleştirmek, kamulaştırmak ve neye göre kamulaştırmak, Avrupa hukukuna göre kamulaştırmak, yani gönüllülük esasına göre kamulaştırmak için bize müthiş bir fırsat verdi.

Ve dikkat edin Rum tarafı bunu engellemek için her türlü yola başvurdu. Başvuruları engellemek için başvuruları hain ilan ettiler, kampanyalar açtılar. Fakat zaman geçtikçe, uzaklaştıkça barış perspektifinden, kuzeyde mallarını bırakmış ve göç etmiş insanların mirasçıları artık ne alabilirsek kardır diye, ne kurtarabilirsek kardır diye Taşınmaz Mal Komisyonu önünde binlerce kişi başvuru sahibi oldu. Sonuç olarak Taşınmaz Mal Komisyonu'nu etkin çalıştıramadık. Yani, Avrupa hukukuna göre kamulaştırma hakkı elde ettik, tanınmayan KKTC'de, bunu kullanmıyoruz. Ve bakın, çalıştırılmış, işletilmiş Taşınmaz Mal Komisyonu'nun ortalama 350 Milyon Sterlin yaptığı işlemlerle. Bu işlemlerde dönüm başına ödediği tazminat 12,000 Sterlin. Bugün nerede var dönüm başına böyle bir fiyat.

İkinci bir konu, Maraş'ın Türk yönetimi altında Taşınmaz Mal Komisyonu'na açılması. Maraş'ın açılması değil, askeri bölge olmaktan çıkarılarak Taşınmaz Mal Komisyonu'nun görev alanına devredilmesi... Bu bir zorunluluk, çünkü size AİHM bir görev vermiş, yetkin iç hukuk yolu olarak tanımış sizin Taşınmaz Mal Komisyonu'nu, burayı çalıştırın demiş. Ve, burayı çalıştırmak için hemen 344 Rum başvurusu yapıldı ve de geri dönmek istiyorlar, tazminat ta istemiyorlar. Bu başvuruları değerlendirebilmek için Taşınmaz Mal Komisyonu'nun görev sahasını açmak lazım. Askeri bölgeyi sonlandırmak lazım.

Bunu yaparken bu Maraş'ı açıyoruz söylemiyle değil, bunun bir hukuki zorunluluk olduğunu vurgulamak lazım. Yani AİHM kararlarıyla bu Türk tarafı için bir zorunluluk olmuştur. Mahkeme gereği, hukuki gerekliliktir bu. Bunu diyebilmemiz lazımdı. Fakat bakın, bütün bu tartışmalarda AİHM adı geçmiyor, AİHM bize bu görevi verdi, bu hukuki sorumluluğu üstlendik diyemiyor Türk tarafı. Özellikle Ankara diyemiyor... Niye diyemiyor, AİHM makbul bir kuruluş değil bugün Türk hükümetince. Çünkü Kavala davası var, uygulanmıyor. Demirtaş davası var, uygulanmıyor. AİHM ile aramız iyi değil.

Maraş açılımını iyi anlatmak lazım. Maraş'ı açmıyoruz, Maraş'ta Avrupa hukukuna göre mağduriyet gideriyoruz... 74'te Maraş'ı terk etmiş olan kişilerin ve Rumların. Bunu böyle anlatsaydık, emin olun başka türlü bir tepki ile karşılaşacaktık. Fakat böyle konuşmuyoruz. İşte Maraş'ın sahili ni açıyoruz diyoruz, sanki Kıbrıs'ta sahil kalmamış gibi. Öyle içe dönük, tamamen iç tüketime dönük, öyle biraz da çocuksu, sadece Rum propagandasına malzeme sağlayan hareketlerle kendi haklılığımızı gölgeliyoruz. Ve sonuç ortada, BM Güvenlik Konseyi'nde ilk defa 15-0 gibi ağır bir yenilgiye uğradığını gördüm. Maraş işi de böyle.

Üç dört köy var Maronitler'in terk etmiş olduğu. Maronitler dönmek istiyorlar köyelerine, buna imkan verelim, buna fırsat verelim. Ne oldu, Kıbrıs

Türkleriyle hiçbir kavgası, hiçbir çatışması olmamış, bir küçük topluma, çalışkan üretken bir topluma, evlerine tarihi yönlerine dönerek, KKTC'nin çoğulculuğunu pekiştirmek, ve de Katolik aleme bir açılım bir köprü sağlamış oluruz dedik.

Uluslararası alanda ne yapmalıyız? İki devlet formülünün hiçbir başarı şansının olmadığını bilmemiz gerekiyordu. Diploması mümkün olanı yapma sanattır. Bunun hiç mümkün olmadığını baştan beri bilmemiz gerekirdi. Ben iki devlet istiyorum demek, ben Kıbrıs'ta çözüm istemiyorum, statükonun devamından yanayım demek, peki statüko bizim lehimize mi, hayır aleyhinize. Dolayısıyla kendi kendimize kurşun sıkıyoruz.

Peki ne yapabiliriz, onu da söyleyeyim Rum tarafı federal çözüm istemiyor çünkü zamanın lehine işlediğini düşünüyor. Ama uluslararası toplum ile uyumlu hareket eder görünmek istiyor... Uluslararası Toplum güvenlik konseyi kararları ile federasyon demiş, ayrıntılarını belirlemiş, Rum tarafı bundan yana gözükmüyor. Çünkü Rum tarafının, bu uluslararası toplumun kabul ettiği çözüm şeklini kabul etmediğini, yaşanmadığını biz gizliyoruz. Önüne perde çekerek.

Ne yapabiliriz, iki şey yapabiliriz. 40 yıldır müzakere ediyoruz iki toplumlu iki bölgeyi federasyonu. Herkes birbirinin tutumunu, ayrıntılarını ezberliyor. Eksik olan nedir? Eksik olan siyasi irade. Ve siyasi irade ne

için eksik, uzlaşılabilir için. O zaman hazırız, iki haftalık en fazla iki haftalık bir müzakere sürecine, öyle ucu açık değil. Çünkü Rumlar elli yıl daha görüşürler Federasyon temelinde müzakere. Hiçbir sıkıntıları yok. Çünkü zaman lehlerine, statüko lehlerine işliyor. İki haftada hazırız, iki hafta ayrıntılı ve sonuç alınuncaya kadar müzakere etmeye diyebilmeliyiz. Bu Bosna Hersek'te Camp David görüşmeleri sırasında yapıldı. Saati de durduruyoruz, yoğun, kısa dönemli ve son tarihi belli bir müzakere sürecinde Federasyonu görüşmeye hazırız demeliyiz.

İkincisi, Rum tarafı yine kabul etmezse federasyonu, bizim bütün uzlaşılabilirliğimize rağmen, Annan Planı'nda olduğu gibi, İsviçre'de 2017'de olduğu gibi, o zaman Türk tarafı üzerindeki ambargoların kısıtlanmalarını kaldırılmasını önceden kabul etmenizi istiyoruz demeliyiz. Bu neydi, 24 Nisan 2004'te Annan Planı oylandı, 26 Nisan 2004'te AB Bakanlar Komitesi'nin bir kararı var. Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki tüm kısıtlamaları kaldırılmasını kararlaştırılmıştır diyor. Kim diyor, AB diyor. Uyguladı mı, hayır. Çünkü 1 Mayıs'ta Rum tarafı üye oldu ve engellemeye çalıştı. Bunu biz İsviçre'de ki müzakerelerden sonra da hatırlatmalıydık. Onu da yapmadık maalesef.

Artık demeliyiz ki biz böyle ucu açık değil, bir daha çökerse 2004'te bize verdiğini taahhüt şimdi önceden kabul etmenizi istiyoruz. Bunu önce-

den kabul edecek miydi Rum tarafı... böylece statükoyu zorlayacaktık. Ya federasyona yaklaşmaya zorlayacaktık, ya da Türk tarafı üzerinden bu devam eden haksız ambargoların kaldırılmasına kapıyı açacaktık. Bunları yapmadık biz, Rum tarafının işini kolaylaştırdık. Rum tarafı bugün doluyor, iki bölgeyi iki toplumlu federasyonun destekçisiymiş gibi. Biz ise Türk tarafı olarak çözümsüzlüğünü bütün sorumluluğunu üstlenmiş durumdayız.”

**Devrim ŞAHİN | Doğu Akdeniz
Üniversitesi & Kıbrıs Politikalar
Merkezi | Siyaset Bilimi ve
Uluslararası İlişkiler | Araştırma
Asistanı | e-posta: devrim.
sahin@emu.edu.tr**

***Videoyu izlemek için Kare
Kodunu okutabilirsiniz.**

